

JOURNAL

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC) ผลิตเอกสารและบทความที่เกี่ยวข้องกับการทูตและการระหว่างประเทศ ความเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นของผู้เขียน ไม่ได้เป็นความเห็นของรัฐบาลไทยหรือกระทรวงการต่างประเทศ การผลิตหรือทำซ้ำเอกสารและบทความในรูปแบบใด ๆ ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากศูนย์ศึกษาการต่างประเทศที่ isc@mfa.go.th และจะต้องระบุชื่อผู้เขียนให้ชัดเจนตามหลักการอ้างอิงเอกสารที่เป็นสากลด้วย

ฉบับที่ 5/2567 | กุมภาพันธ์ 2567

สถาบันขงจื้อ: การทูตสาธารณะเพื่อขยายอำนาจโน้มนำ (Soft Power) ของจีนในไทย¹

ธีรดีร์ บรรเทา²

พร้อมพรรณ แจ่มการดี³

สถาบันขงจื้อ (Confucius Institute) เป็นหน่วยงานภายใต้การดูแลของสำนักงานสภาภาษาจีนนานาชาติ (Office of Chinese Language Council International หรือ Center for Language Education and Cooperation: CLEC) กระทรวงศึกษาธิการจีน ถือเป็นช่องทางสื่อสารระหว่างประเทศที่มีความสำคัญที่ทำให้เกิดการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้แนวคิด Belt and Road Initiative (BRI)⁴ ในรูปแบบสถาบันการศึกษาแบบไม่แสวงหาผลกำไร มีจำนวน 548 แห่งทั่วโลก ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสนับสนุนด้านการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมของจีนในต่างประเทศ “ขงจื้อ” เป็นปรัชญาที่แฝงนัยเรื่องคุณธรรม ความเที่ยงตรง ความซื่อสัตย์ อีกทั้งยังเป็นที่ยึดถืออย่างแพร่หลาย ช่วงส่งเสริมภาพลักษณ์ของสถาบันให้มีความงดงามในสายตาของผู้เข้ารับการศึกษาอบรมในต่างประเทศ⁵ และรัฐบาลจีนคาดหวังว่าสถาบันขงจื้อจะ

¹ บทความวิเคราะห์ประเด็นการขยายอำนาจโน้มนำ (Soft Power) เป็นผลงานวิชาการเพื่อพัฒนานโยบายด้านต่างประเทศของไทยที่ส่งผลต่อความร่วมมือและการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยจัดทำขึ้นตามโครงการศึกษาวิจัยประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนและผลักดันการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของไทยและดำเนินนโยบายเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของกรมเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ

² ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโท คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) E-mail: teerati.ban@nida.ac.th

³ นักวิจัย คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) E-mail: ch.prompan@gmail.com

⁴ Yu Tao, and Jiayi Wang, “Confucius Institutes,” *Oxford Bibliographies* (New York: Oxford University Press, 2018).

⁵ Thanayod Lohpattananont, “The role of the Confucius Institutes in contemporary Thai society,” paper presented at the Tenth Chinese - Thai Strategic Research Seminar in Xiamen, China, November 9-10, 2021.

สามารถสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกต่อประเทศจีน⁶ อย่างไรก็ตาม สถาบันขงจื้อเป็นหน่วยงานที่หน่วยงานภาครัฐของประเทศต่าง ๆ ฝ่าฝืนเหตุการณ์ เนื่องจากความกังวลต่อการขยายอิทธิพลด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม⁷ รวมถึงความเสี่ยงและผลกระทบจากการจัดตั้งสถาบันขงจื้อในประเทศต่าง ๆ ทำให้มีความจำเป็นในการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจ รู้เท่าทัน และสามารถวางแผนรับมือการขยายอำนาจโน้มนำของประเทศจีนผ่านสถาบันขงจื้อ

บทความนี้ศึกษาวิเคราะห์เอกสารเผยแพร่และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเชิงลึกจำนวน 6 คน โดยผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้มีประสบการณ์และบุคลากรชาวไทยที่ทำงานกับสถาบันขงจื้อในประเทศไทย และนักวิชาการจีนศึกษาเพื่อใช้ในการอธิบายบทบาท รูปแบบการสื่อสาร และกลยุทธ์ของสถาบันขงจื้อต่อระบบการศึกษาและชุดความคิดด้านการศึกษาของประเทศไทย

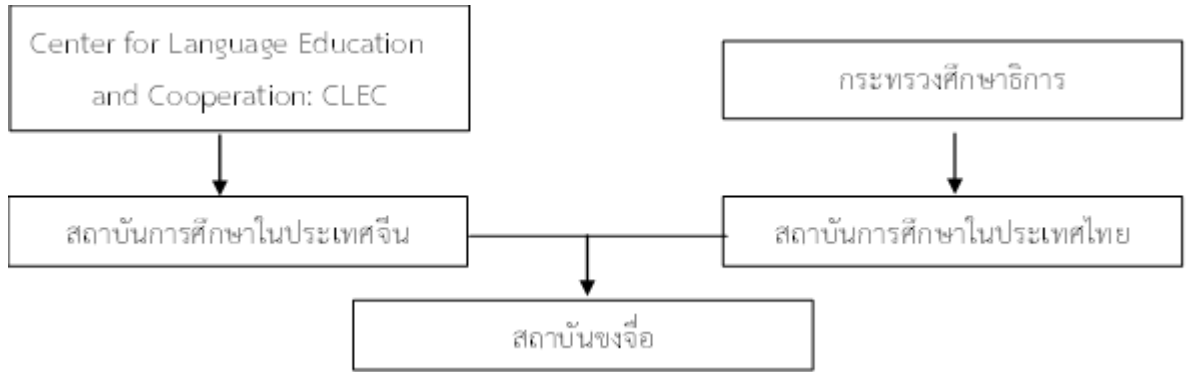
1) การขยายอำนาจโน้มนำของสถาบันขงจื้อ ห้องเรียนขงจื้อ และลูปันเวิร์กช็อปในประเทศไทย

สถาบันขงจื้อ คือ องค์กรไม่แสวงหากำไร มีจำนวน 16 แห่งทั่วประเทศไทย และมีลักษณะคล้ายหน่วยงานสอนภาษาต่างประเทศของประเทศอื่น ๆ อาทิ สถาบันไทย-ญี่ปุ่น British Council และ AUA โดยสถาบันขงจื้อในประเทศไทยจัดตั้งขึ้นจากความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยของทั้งสองประเทศ เน้นให้บริการด้านการเรียนการสอนภาษาและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ โครงการแลกเปลี่ยนด้านวิชาการ การจัดอบรมครูสอนภาษาจีนในประเทศไทย กิจกรรมสัมผัสวัฒนธรรมจีน เช่น การเขียนพู่กันจีน ศิลปะการตัดกระดาษ การชงชา รวมถึงการแพทย์แผนจีน

⁶ Danping Wang and Bob Adamson, “War and peace: perceptions of Confucius Institutes in China and USA,” *The Asia-Pacific Education Researcher* 24, 1 (2015): 225–234.

⁷ สาธิต มนต์สุรกุล, “‘สถาบันขงจื้อ’ ชุ่มเยิบแผ่อิทธิพลจีน?,” *The Momentum*, 17 สิงหาคม 2563, <https://themomentum.co/confucius-institutes/>.

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดตั้งสถาบันขงจื่อในประเทศไทย

ที่มา: ผู้เขียน

กระบวนการจัดตั้งสถาบันในประเทศไทยเกิดขึ้นจากการสร้างข้อตกลงระหว่างหน่วยงานด้านการศึกษาของจีนกับไทย เช่น การตกลงร่วมมือกันระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยปักกิ่งเกิดเป็นสถาบันขงจื่อแห่งจุฬาฯ เมื่อทั้งสองสถาบันตกลงทำสัญญาความร่วมมือกันแล้วประสานงานไปที่ CLEC เพื่อขออนุมัติการจัดตั้งแล้วจะเกิดการลงนามกันระหว่างสถาบันเพื่อจัดตั้งสถาบันขงจื่อ⁸ ดังที่แสดงในภาพที่ 1 นอกจากสถาบันขงจื่อแล้ว ยังมีหน่วยงานด้านการศึกษาที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้แก่ ห้องเรียนขงจื่อ และลู่ปิ่นเวิร์กช็อป (Luban Workshop)

ห้องเรียนขงจื่อมีรูปแบบและวัตถุประสงค์เดียวกับสถาบันขงจื่อแต่เป็นหน่วยงานที่เกิดจากความร่วมมือกันในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในการจัดตั้งห้องเรียนขงจื่ออยู่ภายใต้ความร่วมมือของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการจีน (CLEC) และมหาวิทยาลัยของประเทศจีน⁹

ลู่ปิ่นเวิร์กช็อปเป็นโครงการร่วมมือด้านการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาที่เริ่มมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹⁰ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสด้านการฝึกอบรมทักษะ ฝึกงานและได้รับคำตอบแทนจากการทำงานเพื่อนำไปเป็นทุนต่อยอดด้านการศึกษาของผู้เรียนใน

⁸ “ประวัติความเป็นมาของสถาบันขงจื่อในประเทศไทย,” สถาบันขงจื่อเส้นทางสายไหมทางทะเล, <https://www.dpu.ac.th/msrci/about.php> (วันที่ค้นข้อมูล 17 กรกฎาคม 2566).

⁹ สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ที่ทำงานในห้องเรียนขงจื่อในโรงเรียนไทย, 7 กรกฎาคม 2566.

¹⁰ “Thailand Luban Workshop yields fruits,” Luban Workshop, updated October 20, 2021, http://tianjin.chinadaily.com.cn/lubanws/2021-10/20/c_669497.htm (accessed July 17, 2023).

อนาคต รวมถึงการวิจัยพัฒนาเครื่องจักรอุปกรณ์¹¹ โดยลู่ปิ่นเวิร์กช็อปแห่งแรกจัดตั้งขึ้นที่วิทยาลัยเทคนิคพระนครศรีอยุธยา เกิดขึ้นหลังจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเยือนนครเทียนจินเพื่อทอดพระเนตรระบบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาของจีน¹²

2) บทวิเคราะห์การขยายอำนาจโน้มนำของสถาบันขงจื้อ ห้องเรียนขงจื้อ และลู่ปิ่นเวิร์กช็อปในประเทศไทย

สถาบันขงจื้อถือเป็นอาศัยความแนบเนียนในการขยายอำนาจโน้มนำผ่านนโยบายการทูตสาธารณะด้านภาษาและวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งสถาบันขงจื้อ ห้องเรียนขงจื้อ และลู่ปิ่นเวิร์กช็อปถือเป็นการอำนวยความสะดวกด้านการเรียนการสอนภาษาจีน ซึ่งสามารถเพิ่มโอกาสให้เกิดการเข้าถึง และได้รับประสบการณ์ทางด้านภาษาและวัฒนธรรม อีกทั้งยังสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน¹³ โดยรัฐบาลมีบทบาทด้านการสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านการสร้างเครือข่ายการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษาซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์และชื่อเสียงของประเทศ¹⁴

การศึกษาของ ศิริเพ็ชร ทฤษฎานวดี¹⁵ พบว่านักเรียนที่เรียนภาษาและวัฒนธรรมจากสถาบันขงจื้อมีทัศนคติเชิงบวกต่อประเทศจีนมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจากสถาบันขงจื้อ สอดคล้องกับการศึกษาของ ธัญยศ โล่ห์พัฒนานนท์¹⁶ ที่สรุปไว้ว่า วัฒนธรรมสามารถช่วงส่งเสริมภาพลักษณ์เชิงบวก ทำให้เกิดการจดจำในแงุ่มุมที่ดี และช่วยแก้ไขภาพลักษณ์ที่ไม่พึงประสงค์ สถาบันขงจื้อจึงถือเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ชื่อเสียง และส่งเสริมการขยายอำนาจโน้มนำของประเทศจีน

ประเทศไทยมีรูปแบบนโยบายต่างประเทศเพื่อรับมือกับการขยายอำนาจโน้มนำของประเทศจีน โดยยึดหลักการการปฏิบัติโดยเท่าเทียม และความยืดหยุ่นทางการทูต เพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่ประเทศไทยต้องเผชิญหน้าจากการทำงานร่วมกันในสถาบันขงจื้อ ห้องเรียนขงจื้อ และลู่ปิ่น

¹¹ นงลักษณ์ อัจฉริยะ (แปลและเรียบเรียง), “บุกเบิกเส้นทางสายไหมแห่งศตวรรษที่ 21 ‘จีน’ ปั้น Luban Workshop เพิ่มทักษะบุคลากรร่วมกันใน 19 ประเทศ,” กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 28 สิงหาคม 2565, <https://www.eef.or.th/news-luban-workshop/>; มยุรี ศรีระบุคร, หลีจื้อตง, และหลี่ เยี่ยน, “ลู่ปิ่นเวิร์กช็อปประเทศไทยกับการเรียนการสอนแบบ EPIP ของอาชีวศึกษา,” *วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้* 7, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565): 12-18.

¹² “Options for a Shared Future: Luban Workshop inspires young innovators in Thailand,” *CGTN*, February 7, 2023, <https://news.cctn.com/news/2022-11-17/VHJhbnNlcmlwdDY5NTE5/index.html> (accessed July 17, 2023).

¹³ อ้างแล้ว.

¹⁴ Teerati Banterng, “China’s education diplomacy: An examination of collaborative public diplomacy through Confucius Institutes in Thailand,” paper presented at IAMCR 2018 conference in Eugene, Oregon, USA, June 20-24, 2018.

¹⁵ Siripetch Trisanawadee, “Chinese Cultural Diplomacy towards ASEAN Countries: Case Studies of Confucius Institutes in Thailand,” *Manutsayasad Wichakan* 27, 2 (July-December 2020): 416-450.

¹⁶ อ้างแล้ว.

เวิร์กช็อป คือ ค่านิยม วัฒนธรรม และรูปแบบการทำงานที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการแสดงออกของผู้ประสานงาน หรือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีลักษณะการเจรจาโดยปล่อยให้ผู้แทนจากประเทศจีนเป็นผู้นำในการเสนอโครงการ

นอกจากนี้ ไทยควรรู้เท่าทันสถานการณ์ทางการทูตระหว่างประเทศในเวทีโลก เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจเกิดจากการทูตจนตกเป็นพื้นที่แข่งขันทางอำนาจระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา และป้องกันการแทรกแซงทางการเมืองระหว่างประเทศจากประเทศมหาอำนาจ อย่างไรก็ตาม การเข้าขยายอิทธิพลอำนาจโน้มนำของประเทศจีนในประเทศไทยยังไม่ทำให้เกิดผลกระทบเชิงลบ เนื่องจากจีนพยายามแสดงจุดยืนด้านการเมืองอย่างชัดเจน เพื่อให้ประชาคมโลกเห็นว่า จีนไม่เข้าแทรกแซงการเมืองการปกครองภายในของประเทศคู่มิตร โดยตั้งเป็นข้อปฏิบัติ ห้ามผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นครูอาสา บุคลากรด้านวิชาการวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ทางการเมือง¹⁷ ไทยควรสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมให้ประเทศจีนรู้จักผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันขงจื่อ ห้องเรียนขงจื่อ และลู่ปิ่นเวิร์กช็อป ซึ่งประชาชนชาวจีนตอบรับวัฒนธรรมของประเทศไทยในทิศทางบวก อาทิ การซื้อลิขสิทธิ์เพลงของไทยไปแปลเป็นเนื้อเพลงภาษาจีน การแต่งตัวด้วยชุดไทยสไบเฉียง การบริโภคสินค้าท้องถิ่นของประเทศไทย

จากการศึกษาการขยายอำนาจโน้มนำของจีนผ่านสถาบันขงจื่อทำให้เห็นว่า จีนวางกลยุทธ์เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในระยะยาว สร้างความรู้สึกผูกพัน ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมจีน และเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้สัมผัสประสบการณ์ความเป็นจีนผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางการศึกษา เมื่อผู้ศึกษาได้รับประสบการณ์ทางบวกจะกลายเป็นผู้สนับสนุน วัฒนธรรมและค่านิยมของจีนผ่านการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และการเชื่อมั่นในแบรนด์สินค้าของประเทศจีนซึ่งส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ประเทศไทยสามารถประยุกต์ใช้การขยายอำนาจโน้มนำผ่านสถาบันขงจื่อเป็นต้นแบบได้ ดังนี้

1. ไทยควรสร้างความรู้สึกคุ้นเคยด้านภาษาและวัฒนธรรมของไทยผ่านสื่อบันเทิงโดยผสมผสานเอกลักษณ์ของประเทศในมิติต่าง ๆ อาทิ อาหาร แฟชั่น เทศกาล และกีฬา โดยนำเสนอด้วยภาษาดนตรี หรือรหัสภาพที่เป็นสากล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ดึงดูดความสนใจ และสังคมของผู้ติดตาม (Communities)¹⁸

2. ไทยสามารถขยายอำนาจโน้มนำผ่านสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ เช่น วัดไทยในต่างประเทศ โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการกระจายข่าวสาร จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ เทศกาลของไทย นอกจากนี้ ยังสามารถขยายอำนาจโน้มนำผ่านธุรกิจไทยในต่างประเทศโดยเพิ่มเอกลักษณ์ความเป็นไทยผ่านสินค้าและงานบริการ

¹⁷ สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ทำงานในสถาบันขงจื่อในมหาวิทยาลัยไทย, 4 กรกฎาคม 2566

¹⁸ กนกวรรณ เกิดผลนันท์, “‘ธาตุ จรุงวัฒน์’ เลขาฯ มูลนิธิไทย ภารกิจสร้างแฟนคลับเพื่อชาติ,” *กรุงเทพธุรกิจ*, 15 มิถุนายน 2566, <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/judprakai/1073522>.

3. การนำเสนอวัฒนธรรมผ่านการทูตกีฬา (Sports Diplomacy) ผ่านการสนับสนุนกิจกรรมกีฬา การแสดง การฝึกสอน และการแข่งขัน โดยนำเสนอให้เห็นถึงความเชื่อเบื้องหลัง ที่มาและความสำคัญจนกลายเป็น วัฒนธรรมของไทย

อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์การขยายอำนาจโน้มนำของประเทศไทยต้องอาศัยความยืดหยุ่นโดยเริ่มจากการวาง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย เพื่อออกแบบเนื้อหา กระบวนการให้มีค ความเหมาะสม และที่ขาดไม่ได้คือ การวัด ประเมินผล เพื่อพัฒนากลยุทธ์การขยายอำนาจให้มีประสิทธิผลได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) บทบาท รูปแบบการสื่อสาร และกลยุทธ์ของสถาบันขงจื่อ ห้องเรียนขงจื่อ และลู่ปิ่นเวีร์กซือปในประเทศไทยต่อระบบการศึกษาของไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมและสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้ผู้เขียนสามารถวิเคราะห์บทบาท รูปแบบการ สื่อสาร และกลยุทธ์ของสถาบันขงจื่อ ห้องเรียนขงจื่อ และลู่ปิ่นเวีร์กซือปในประเทศไทยต่อระบบการศึกษาของไทย ได้ ดังนี้

สถาบันขงจื่อมีหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมจีนในประเทศไทย การจัดการสอบวัด ระดับความสามารถทางภาษา The Hanyu Shuiping Kaoshi (HSK) รวมถึงการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนทาง วิชาการ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานด้านการศึกษาของประเทศไทย เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความรู้สึก คุ้นเคยกับภาษาและวัฒนธรรมจีน นำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ¹⁹ ซึ่งการจัดตั้งสถาบันขงจื่อ ห้องเรียนขงจื่อ และลู่ปิ่นเวีร์กซือปช่วยส่งเสริม สนับสนุนการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านการสนับสนุนบุคลากร ผู้สอนภาษาจีนให้เพียงพอต่อการศึกษาภาษาจีนในประเทศไทย นอกจากนี้ บุคลากรที่ปฏิบัติงานหรือมีส่วน เกี่ยวข้องกับห้องเรียนขงจื่อยังมีบทบาทด้านการวางแผนหลักสูตร การเรียนการสอน และการกระจายสื่อการเรียน การสอนให้โรงเรียนในเครือข่าย²⁰ นอกจากนี้บทบาทด้านการเรียนการสอนและเผยแพร่วัฒนธรรมแล้ว สถาบันขงจื่อ ยังถือเป็นตัวแทนด้านการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การจัดตั้งสถาบันขงจื่อ ห้องเรียนขงจื่อ และลู่ปิ่น เวีร์กซือปในประเทศไทยแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในประเทศยุทธศาสตร์สำคัญในการขยายอำนาจ ละมุนของประเทศจีน²¹

รูปแบบการสื่อสารของสถาบันขงจื่อในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบการสื่อสารระหว่างสถาบันขงจื่อกับชุมชน มีรูปแบบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่ให้บริการ โดย สถาบันขงจื่อที่เปิดให้บริการในพื้นที่ของชาวจีนโพ้นทะเลจะได้รับการต้อนรับจากชุมชนเป็นอย่างดี เมื่อมีกิจกรรม

¹⁹ Siripetch Trisanawadee, "Chinese Cultural Diplomacy towards ASEAN Countries."

²⁰ สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ทำงานในห้องเรียนขงจื่อในโรงเรียนไทย, 7 กรกฎาคม 2566

²¹ สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ทำงานในสถาบันขงจื่อในมหาวิทยาลัยไทย, 28 มิถุนายน 2566

งานเทศกาลสำคัญ ประชาชนในชุมชนมักจะเชิญตัวแทนจากสถาบันขงจื่อเข้าร่วมกิจกรรมทำให้เกิดความรัก ผูกพัน รวมถึงการแลกเปลี่ยน ผสมผสานทางวัฒนธรรมในพื้นที่

2. รูปแบบการสื่อสารระหว่างสถาบันขงจื่อแต่ละสาขามักเป็นรูปแบบการสร้างเครือข่ายของผู้ที่ทำงานในสถาบันขงจื่อ และห้องเรียนขงจื่อในประเทศไทย เพื่อให้เกิดการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการนัดหมายการประชุมที่มีผู้บริหารจากหน่วยงานของประเทศไทยและจีนเข้าร่วม โดยใช้แอปพลิเคชัน Wechat และ อีเมลเป็นช่องทางหลัก

3. รูปแบบการสื่อสารระหว่างสถาบันขงจื่อกับหน่วยงานของรัฐ เป็นรูปแบบที่มีความแตกต่างจากสองรูปแบบข้างต้น เนื่องจากนโยบายการสื่อสารของประเทศไทยจะให้ความสำคัญ เคารพระบบราชการของประเทศคู่มิตร ตัวแทนผู้สื่อสารของประเทศไทยจะไม่เข้าแทรกแซงกระบวนการติดต่อทางราชการ ดังนั้น หน่วยงานของไทยจะต้องเป็นผู้เริ่มต้นโครงการและมอบหมายให้ผู้ประสานงานของจีนดำเนินการต่อ อย่างไรก็ตาม นโยบายการดำเนินงานของห้องเรียนขงจื่อในประเทศไทยมักดำเนินการตามแนวทางของประเทศจีน ทำให้หน่วยงานจากประเทศจีนมีบทบาทนำ ส่งผลต่อความเท่าเทียมในการเจรจา²²

รูปแบบการสื่อสารของสถาบันขงจื่อในไทยสะท้อนให้เห็นว่า ไทยและจีนมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทุกระดับความสัมพันธ์ทั้งในระดับหน่วยงานของรัฐ เอกชน ภาคการศึกษา รวมถึงภาคประชาสังคม รูปแบบที่มีความแตกต่างไปตามบริบทของพื้นที่ส่งผลต่อกลยุทธ์การสร้างตัวตนของสถาบันขงจื่อ ซึ่งสถาบันขงจื่อมักใช้กลยุทธ์การสร้างตัวตนเชิงรุกเพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้สะดวก เช่น การกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาภาษาจีนที่ไม่แพงเมื่อเทียบกับค่าธรรมเนียมการเรียนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ระบบการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่น กิจกรรมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่หลากหลาย โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นอยู่ด้วยความถนัดของสถาบันการศึกษาที่สถาบันขงจื่อสังกัดอยู่ เช่น สถาบันขงจื่อแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะเน้นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ สถาบันขงจื่อในสังกัดมหาวิทยาลัยเอกชนเน้นการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้นักศึกษาได้มีพื้นที่ในการแสดงความสามารถ อาทิ กิจกรรมประกวดภาพถ่าย One Belt One Road

นอกจากนี้ สถาบันขงจื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียนภาษาจีนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ภาษาจีนผ่านการให้ทุนสนับสนุนการไปศึกษา ดูงาน โดยมีเงื่อนไขว่าผู้ขอรับทุนจะต้องสอบผ่าน HSK ให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด อย่างไรก็ตาม สถาบันขงจื่อยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในประเทศไทย

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบการดำเนินงานระหว่างสถาบันขงจื่อกับหน่วยงาน การทูตด้านการศึกษา ในต่างประเทศ ทำให้เห็นได้ชัดว่าหน่วยงานการทูตด้านการศึกษามีรูปแบบการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกัน แต่สถาบันขงจื่อของประเทศไทยมีจำนวนสาขาและการกระจายตัวมากที่สุด มีจำนวนถึง 16 แห่งทั่วประเทศไทย รองลงมาคือ สถาบันภาษาเกาหลี King Sejong Institute จำนวน 5 แห่ง ในขณะที่หน่วยงานการทูตด้านการศึกษา

²² สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ทำงานในห้องเรียนขงจื่อในโรงเรียนไทย, 7 กรกฎาคม 2566

จากประเทศทางฝั่งตะวันตกมีจำนวนสาขาที่น้อยกว่า สามารถวิเคราะห์ได้ว่า สถาบันขงจื๊อมีลักษณะการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมเชิงรุก

นอกจากความแตกต่างด้านจำนวนการจัดตั้งสถาบันเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมแล้ว เกณฑ์การจัดเนื้อหาสำหรับการเรียนการสอนของแต่ละหน่วยงานก็มีความแตกต่างกัน โดยหน่วยงานที่มาจากประเทศฝั่งตะวันออกจะใช้เกณฑ์ด้านความสามารถในการใช้ภาษา ในขณะที่หน่วยงานจากตะวันตกจะใช้เกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับอายุและระดับการศึกษา

ปัจจัยด้านเกณฑ์การจัดการเนื้อหาสำหรับการเรียนการสอน และความหนาแน่นของการจัดตั้งสถาบันส่งผลต่อความสามารถในการเข้าถึง ซึ่งสถาบันขงจื๊อของประเทศจีนพยายามอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สนใจเข้ารับบริการด้านการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรมจีน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานของสถาบันขงจื้อกับหน่วยงานการทูตด้านการศึกษาอื่นในต่างประเทศ

	สถาบันขงจื้อ (Confucius Institute) สาธารณรัฐประชาชนจีน	King Sejong Institute สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)	Goethe-Institut สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	British Council สหราชอาณาจักร
รูปแบบและ วิธีการสื่อสารใน ต่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> ● สื่อสารผ่านสถาบันการศึกษาผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน งานบริการด้านการฝึกอบรมภาษาจีน การสอบวัดระดับภาษาจีน และการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง 	<ul style="list-style-type: none"> ● สื่อสารผ่านสถาบันการศึกษา สื่อบุคคล วัฒนธรรม และภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และนิทรรศการ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ในช่วงแรก สถาบันเกอเธ่สื่อสารผ่านช่องทางบุคคล และได้มีการร่วมมือผ่านสถานศึกษา จากนั้นได้มีการจัดตั้งสำนักงาน และจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เช่น คอนเสิร์ต งานเลี้ยงน้ำชา การนำสินค้าจากประเทศเยอรมนี การให้ทุนการศึกษา และการจัดกิจกรรมด้านภาพยนตร์ ดนตรี ศิลปะ และอาหาร เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> ● การสื่อสารผ่านการเรียนการสอน ภาษา และวัฒนธรรมอังกฤษ และโครงการอบรมต่าง ๆ เช่น การอบรมครูสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนรัฐบาลทั่วประเทศ ● การร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม เช่น ศูนย์ศิลปะราชินีระหว่างประเทศ ● การรวมตัวกันเป็น Creative Hub
รูปแบบกิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา ● การจัดการอบรม สัมมนาให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมจีน 	<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดการเรียนการสอนทั้งในสถานที่ (Onsite) และรูปแบบออนไลน์ ● จัดอบรมครูสอนภาษาเกาหลี 	<ul style="list-style-type: none"> ● การสอนภาษาอย่างมืออาชีพ ● ให้บริการห้องสมุด ยืมหนังสือออนไลน์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดคอร์สเรียนภาษา ● การดำเนินการสอบวัดระดับภาษาในสถานศึกษาที่เป็นพันธมิตร

	<ul style="list-style-type: none"> ● สนับสนุนสื่อการเรียนการสอนด้านภาษาและวัฒนธรรมจีน ● การจัดหาครูอาสาให้แก่โรงเรียนที่เข้าร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> ● การนำเสนอประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมเกาหลีผ่านการเรียนการสอน และกิจกรรม นิทรรศการ ● การนำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ผ่านคอนเสิร์ต นิทรรศการ และภาพยนตร์ เป็นต้น ● การให้คำปรึกษาสำหรับผู้ที่จะเดินทางไปประเทศเยอรมนี ● การให้ข้อมูล แนวทางปรับตัว การใช้ชีวิตในประเทศเยอรมนีและการขอวีซ่า ● จัดสอบ GOETHE-ZERTIFIKAT 	<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดสอบ IELTS, IGCSE และ AS&A Level ● ให้ข้อมูลด้านการเรียนต่อในประเทศอังกฤษ ● จัดกิจกรรมด้านศิลปะและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์
หลักสูตรการเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ● หลักสูตรภาษาจีนสำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย 	<p>แบ่งการเรียนออกเป็น 6 ระดับ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ระดับ 1-2 Beginner ● ระดับ 3-4 Intermediate ● ระดับ 5-6 Advanced <p>มีการเรียนการสอนทั้งรูปแบบ Onsite และ Online</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● คอร์สเรียนภาษาทั่วไป ● การเรียนภาษาเยอรมันออนไลน์ และหลักสูตรผสมผสานการเรียนออนไลน์ ● คอร์สเรียนรายบุคคล และคอร์สเรียนกลุ่มเล็ก คอร์สเรียนสำหรับองค์กร คอร์สเรียนการสะกดคำ คอร์สเรียนเพื่อเตรียมสอบ และคอร์สเรียนมัธยม เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> ● คอร์สภาษาอังกฤษสำหรับเด็กนักเรียน ● คอร์สเรียนภาษาอังกฤษสำหรับผู้ใหญ่ ● คอร์สฝึกอบรมสำหรับองค์กรและการประเมินผล
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> ● Center for Language Education and Cooperation (CLEC) ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการจีน 	<ul style="list-style-type: none"> ● King Sejong Institute Foundation ภายใต้กระทรวง 	<ul style="list-style-type: none"> ● กระทรวงการต่างประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี 	<ul style="list-style-type: none"> ● ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงการต่างประเทศ

		วัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว สาธารณรัฐเกาหลี		และการพัฒนาของ สหราชอาณาจักร
สาขาและการ ดำเนินกิจกรรม ในไทย	สถาบันขงจื่อ 16 แห่ง ห้องเรียนขงจื่อ 21 แห่ง และศูนย์เวิร์กช็อป 1 แห่ง	5 สาขา	1 สาขา	3 สาขา

ที่มา: ผู้เขียน

4) ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดตั้งสถาบันขงจื้อ ห้องเรียนขงจื้อ และลู่ปิ่นเวีร์กซ็อบ

การจัดตั้งสถาบันขงจื้อ ห้องเรียนขงจื้อ และลู่ปิ่นเวีร์กซ็อบสร้างประโยชน์แก่ชาวไทยด้านการศึกษา ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมของจีน โดยสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการจัดหาครูอาสา ชาวจีนมาช่วยเหลือในกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดหาอุปกรณ์และสื่อการสอน การให้ทุนการศึกษาและอำนวยความสะดวกให้นักเรียน นักศึกษา ซึ่งสนับสนุนด้านการศึกษาให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้จากครูเจ้าของภาษาส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนภาษาและวัฒนธรรม เกิดการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และซึมซับ วัฒนธรรมระหว่างสองฝ่าย อีกทั้งยังทำให้เกิดโอกาสด้านการสร้างเครือข่ายของสถาบัน นอกจากนี้ การเรียนรู้ ภาษาละวัฒนธรรมจีนยังช่วยให้ผู้ศึกษาได้รับโอกาสด้านการศึกษาและประกอบอาชีพ รวมถึงยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนสังคมและพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งในด้านการทำธุรกิจระหว่าง ประเทศ การลงทุน และการท่องเที่ยว การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมยังเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาสามารถรับข้อมูล ข่าวสาร วิเคราะห์ และตัดสินใจ²³

ในขณะเดียวกัน ประโยชน์ที่ประเทศจีนได้รับจากการจัดตั้งสถาบันขงจื้อ ห้องเรียนขงจื้อ และลู่ปิ่นเวีร์กซ็อบ คือ โอกาสในการเผยแพร่ภาษา วัฒนธรรม อุดมการณ์และความเป็นจีนผ่านกิจกรรมการเรียน การสอน และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การเปิดโอกาสด้านการศึกษาทำให้นักเรียนที่ได้รับโอกาสจากการสนับสนุน ของรัฐบาลจีนเกิดความรัก ผูกพัน และมีทัศนคติต่อประเทศจีนในเชิงบวก อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น ของประเทศจากการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานของชาวต่างชาติ ทำให้เกิดโอกาสทางธุรกิจ และโอกาสด้านการลงทุน โดยตรงจากต่างประเทศ นอกจากนี้ การจัดหาบุคลากรจีนให้เข้ามาสอนภาษาและวัฒนธรรมจีนในประเทศไทยยัง เปิดโอกาสให้ชาวจีนสามารถเข้ามาศึกษาวิถีชีวิต พฤติกรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ของประเทศไทยได้อย่างแบบ ยล²⁴

5) ความท้าทายของสถาบันขงจื้อ ห้องเรียนขงจื้อ และลู่ปิ่นเวีร์กซ็อบในประเทศไทย

การจัดตั้งสถาบันขงจื้อในประเทศไทยเป็นไปตามหลักการทั่วไปของการรักษาความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศด้านความเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติต่อประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา บทบาท รูปแบบการสื่อสาร และกลยุทธ์ของสถาบันขงจื้อ พบว่าสถาบันขงจื้อยังมีอุปสรรคด้านการดำเนินงานใน ประเทศไทย ดังนี้

1. ประเทศไทยมีวัฒนธรรมด้านการเรียนและการทำงานแตกต่างจากประเทศจีน ส่งผลให้เกิดอุปสรรคใน การทำงานร่วมกันของผู้ปฏิบัติงาน

²³ สัมภาษณ์นักวิชาการจีนศึกษา, 7 กรกฎาคม 2566; สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ที่ทำงานในห้องเรียนขงจื้อในโรงเรียนไทย, 10 กรกฎาคม 2566.

²⁴ สัมภาษณ์ตัวแทนผู้ที่ทำงานในห้องเรียนขงจื้อในโรงเรียนไทย, 7 กรกฎาคม 2566

2. นโยบายของมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานต้นสังกัดในประเทศไทยมีข้อจำกัดด้านการทำงานหรือการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ของอาจารย์ชาวจีน

3. จำนวนการเข้าถึงสถาบันขงจื่อของผู้ใช้บริการชาวไทยยังมีจำนวนค่อนข้างน้อย ทำให้เสียโอกาสด้านการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมได้

อย่างไรก็ตาม นโยบายการทูตสาธารณะของจีนให้ความสำคัญต่อความยืดหยุ่น สามารถปรับกลยุทธ์ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ชุมชนที่เข้าไปจัดตั้งสถาบันขงจื่อได้ อีกทั้งประเทศจีนยังต้องการให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างประเทศอย่างเสมอภาคเท่าเทียมโดยไม่แทรกแซงระบบการทำงานของประเทศไทย ทำให้กิจกรรมของสถาบันขงจื่อกลายเป็นสื่อกลางในด้านการแลกเปลี่ยน ผสมผสานวัฒนธรรม และเกิดการสื่อสารแบบสองทางและได้รับผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

6) แนวทางการรับมือของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต่อการมีสถาบันขงจื่อ ห้องเรียนขงจื่อ และลู่ปิ่นเวิร์กช็อปรวมถึงแนวทางในการรับมือด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทย

ไทยควรใช้สถาบันขงจื่อเป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนผสมผสานวัฒนธรรมของไทยให้จีนรู้จัก เนื่องจากประชาชนจีนก็มีความสนใจความเป็นไทยที่ปรากฏให้เห็นผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ การแต่งกายด้วยชุดสไบเฉียง การแต่งชุดนักเรียน การซื้อลิขสิทธิ์เพลงไทยเพื่อนำไปแปลงเนื้อร้องเป็นภาษาจีน

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยควรรู้เท่าทันวาระที่อาจทำให้เกิดปัญหาทางการทูตระหว่างประเทศจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ประเทศไทยตกเป็นพื้นที่การแข่งขันด้านอำนาจของประเทศมหาอำนาจ นำไปสู่การถูกแทรกแซงทางการเมือง ดังนั้น หน่วยงานที่ควบคุมดูแลด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศควรมีความเข้าใจบริบทและสถานการณ์ของประเทศคู่มิตรแต่ละประเทศเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินการตามนโยบายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

7) ข้อเสนอแนะด้านชุดความคิดทางการศึกษาของประเทศไทย

1. นโยบายด้านการศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาจีน ควรบรรจุเป็นวิชาบังคับหรือวิชาบังคับเลือก เนื่องจากจีนมีความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และมีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. ความสามารถด้านการเจรจา เพื่อขอคัดเลือกอาสาสมัครชาวจีนที่เข้ามาแบ่งปันความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมในประเทศไทย ควรมีเกณฑ์การคัดเลือกอาสาสมัครที่มีความรู้ในระดับสูง มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการศึกษาที่สูงที่สุด

3. การจัดกิจกรรมด้านภาษาและวัฒนธรรมที่สามารถสร้างเป็นทักษะส่วนบุคคลได้ควรมีการกระจายไปทั่วประเทศเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลตัวเมืองได้มีโอกาสเข้าร่วมเรียนรู้ และแสดงความสามารถ

4. มาตรฐานด้านการสอบวัดระดับทางภาษาในประเทศไทยควรมีความเข้มงวด ได้มาตรฐานด้านการจัดสอบเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

5. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยสร้างอารมณ์ ความรู้สึกทางบวกเพื่อให้เกิดความสนใจ จดจำ และสามารถสร้างเป้าหมายหรือแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้ศึกษา

จากการศึกษาบทบาท รูปแบบการสื่อสาร และกลยุทธ์ ของสถาบันขงจื่อในประเทศไทย ทำให้เห็นได้ว่าสถาบันขงจื่อสามารถออกแบบรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมตามความต้องการ ความถนัด นโยบายของสถาบันการศึกษาต้นสังกัด โดยให้ความสำคัญต่อความสะดวกในการเข้าถึงทั้งในด้านพื้นที่และค่าใช้จ่ายทำให้เกิดโอกาสด้านการศึกษาภายในชุมชน